

Узакова Магира Кадыралиевнанын 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алуу үчүн “Биринчи курстун студенттеринин математикалык билимдериндеги мүчүлүштүктөрдү жоюунун методикалык негиздери (башталгыч билим берүү адистиги үчүн)” деген темада жазган диссертациялык ишине расмий оппонент **А.А.Акматкуловдун**

ПИКИРИ

Узакова Магира Кадыралиевнанын диссертациялык иши мектеп математика курсун актуалдаштыруу, студенттердин билим сапатын жогорулатууга жана мектептик математикалык билимдериндеги мүчүлүштүктөрдү жоюунун илимий методикалык негиздерин изилдөө боюнча толук бүткөн жана өз алдынча аткарылган жумуш болуп эсептелет.

Теманын актуалдуулугу. Билим берүүнүн сапатын жогорулатуу, жаңы коомдун талабына шайкеш келген адистерди тарбиялоо жана даярдоо проблемалары өтө курч мүнөзгө ээ. Бул проблемаларды чечүүгө мамлекет жана Билим берүү министрлиги тарабынан бир кыйла маанилүү документтер кабыл алынууда. 2002-жылдын апрель айында кабыл алынган «2020-жылга чейин билим берүүнү өнүктүрүүнүн Концепциясында» жогорку кесиптик билим берүү системасы мамлекеттин экономикалык өнүгүшүнүн кыймылдаткыч күчү экендиги баса белгиленген. Бул документтерде жогорку билим берүүнүн структурасын жана мазмунун өзгөртүү пунктунда компетенттик моделдин негизинде түзү, жаңы муундагы мамлекеттик билим берүү стандарттарын иштеп чыгуу жана аларды жайылтуу зарыл экендиги керектиги көрсөтүлгөн.

Жогорку билим берүү системасына коюлган милдет болочок адистерди даярдоодо бүгүнкү күндүн талаптарына ылайык болуп жаткан өзгөртүүлөрдү киргизүүнү шарттайт. Концепцияда белгиленгендей, жогорку кесиптик билим берүү системасы окуу жайын бүтүрүүчүлөрүнүн өз ордун таба ала тургандай көндүмдөргө жана билгичтиктерге ээ болушуна басым коет. Ал эми кайрадан каралып жаткан билим берүүнүн стандарты болочок адистердин компетенттүүлүгүн калыптандырууну көздөйт. Ал эми окутуу

ыкмалары, мугалимди даярдоодо анын билим берүү проблемаларын чечүүгө болгон жаңыча көз караштарын эрте, биринчи курстан баштап эле калыптандыруу жагы диссертациянын тамырында экендигин эске алсак, анда бул изидөөлөр актуалдуу экедиги талашсыз.

Издөнүүчүнүн диссертациялык ишинде төмөнкүдөй карама-каршылыктардын бар экендиги белгиленген:

Мектептик математиканы актуалдаштыруу башталгыч класстын мугалимдерин даярдоодо өтө маанилүү. Бирок ээлеген ордуна жараша анын азыркы талаптын денгээлине ылайык жеткиликтүү изилденбегендиги, азыркы мектептердин муктаждыктары менен бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик-методикалык даярдыгынын ортосундагы карама-каршылыктар изилдөөнүн актуалдуулугун жана темасын негиздөөгө шарт түздү. Бул карама-каршылыктарды жоюуга болгон аракеттер, “алган билимдерде мүчүлүштүктөрдү жоюу” ыкмалары диссертациянын маани маңызын чагылдырып, белгиленген кыйынчылыктардан ийгиликтүү өткөндүгүн далилдейт.

Диссертациялык иште коюлган максатка жетүүгө карата изилдөөнүн милдеттери туура коюлган жана логикалык жактан бири-бири менен байланыштуу. Окумуштуулардын жүргүзгөн илимий изилдөөлөрүнө методологиялык жана теориялык талдоо жүргүзүлгөн.

Диссертациялык иште төмөндөгү жаңы жана ишенимдүү илимий натыйжалары алынган.

1. Башталгыч болочок класстын мугалимдерин кесиптик-методикалык жактан даярдоо системасында “Мектептин математика курсун актуалдаштыруу” сабагынын принципалдуу мааниси, ролу жана ээлеген орду мезгидин талабына ылайык негизделген;
2. Биринчи курстун студенттеринин математикалык даярдыгы иликтенди жана алардын математикалык билимдерин өркүндөтүүгө болгон маселелер, аларды чечүү жолдору айкындалган;

-
3. “Мектептин математика, курсун актуалдаштыруу” сабагынын мазмуну такталып, окутуунун методикасы сунушталды, окуу планына киргизилди, типтүү программасы, окуу методикалык комплекси иштелип чыкты жана окуу процессине киргизүү иштери даярдалган;
 4. иштелип чыккан методиканын эффективдүүлүгү эксперименттик түрдө окутуу процесстеринде практикалык жактан текшерилген диссертациялык жумушту толук жазып бүтүрүүгө өбөлгө болду.

Диссертант проблеманын алкагындагы илимий адабияттарды кеңири талдап чыгып, теориялык анализдерди жүргүзгөн. Жаңыландырган “Мектептин математика курсун актуалдаштыруу” дисциплинасынын жогорку курста өтүлө турган башка предметтер менен байланышын анализдеп, курстун мазмунун түзүү менен аталган дисциплинасын өтүүнүн методикасын иштеп чыгуу жана окуу процессинде бир нече жылдар бою сыноодон өткөрүлүп турган.

Диссертациялык жумушту талдоо көрсөткөндөй, биринчи курстун студенттеринин математикалык билимдери төмөн болсо, адистикке багытталган негизги предметтер (математика, башталгыч математиканын теориялык негиздери, башталгыч математиканы окутуунун методикасы, математикалык маселелерди чыгаруунун практикуму, балдарды мектепке даярдоо) окутулганда көп кыйынчылыктар жарала тургандыгы, ал билимдердин башталмасын терең маштык жана чебердикте билбесе математиканы окутуунун методикасын жана окуучуга жекече мамиле жасай турган жолду тандай алышпайт.

Бул суроонун алкагында изилдөөчү республикадагы бир топ педагог-окумуштуулардын эмгектерине таянган. (А.А. Акматкулов, Ш.А. Алиев, Дж.У. Байсалов, И. Б. Бекбоев, Н.И. Ибраева, Г.Т.Мунапысова, Т.Т.Омошев, М. Б. Е. Е. Син, К.М. Төрөгелдиева). Алардын эмгектери боюнча изилдөөнүн багыттары, аткарылган жумуштардын педагогикалык маанилүүлүктөрү методологиялык негизделиштери дурус жолго коюлган.

Тактап айтсак проблемага тиешелүү илимий-методикалык адабияттарды анализдөө жана биринчи курстун студенттеринин мектептик математикалык билимдеринин деңгээлин жана мүчүлүштүктөрү аныкталган; жаңыландырган “Мектептин математика курсун актуалдаштыруу” дисциплинасынын жогорку курста өтүлө турган башка предметтер менен байланыш байланышты күчөтүү менен курсун мазмуну түзүлгөн; “Мектептин математика курсун актуалдаштыруу” дисциплинасын өтүүнүн методикасы боюнча жекече концепция иштелип чыккан жана диссертацияны калыптандырууда илимий багытын ирилештирүүгө жол ачкан;

Издөнүүчү аталган сабаты окутууда студенттердин жеке мүмкүнчүлүгүнө туура келүүчү окутуу процессин пландоого жана уюштурууга окутуучу интерактивдүү окутуунун элементтерин колдонуусу зарыл экендигин ишенимдүү далилдеген.

Изилдөөнүн негизги бөлүктөрү бири-бири менен логикалык жактан тыгыз байланышта жана негизги жетектөөчү идеянын алкагына баш ийип турат.

Диссертациянын илимий жана практикалык маанилүүлүгү. Изилдөөдөн алынган теориялык жоболор жана тыянактарды, окуу методикалык комплексти, сунушталган материалдарды башталгыч билим берүү адистиктеринин биринчи курстун студенттерине математиканы окутууда жаңыландырган “Мектептин математика курсун актуалдаштыруу” сабактарын өтүүдө пайдаланса болот. Изилдөөнүн материалдарын ЖОЖдордо жана орто окуу жайларында, кадрларды кайра даярдоо системасында педагогдорду кесипке даярдоодо колдонууга болот. Жогорку окуу жайларынын окутуучулары изилдөөдө берилген интерактивдүү ыкмалардын башталмаларын башка окуу сабактарда окутууда пайдаланууга сунушталат.

Диссертациянын жыйынтыктарын жана натыйжаларын пайдалануу боюнча конкреттүү сунуштар.

1. Педагогикалык окуу жайларындагы башталгыч билим берүү адистиктерине “мектептик математика курсун актуалдаштыруу” дисциплинасы окуу планына киргизилип, жумушчу программасы жана типтүү программасы иштелип чыкты жана кошумча кошуу;

2. педагогикалык окуу жайларында окуган биринчи курстун студенттерине 60 саатка ылайыкталган ОМК түзүлдү жана түзөтүү, толуктоолорду кошуу;

3. башталгыч билим берүү адистигинин биринчи курстун студенттерине арналган атайын окуу куралын түзүү;

3. Талас мамлекеттик университетинин Педагогика жана табият таануу факультетинин “математика, физика жана информатика” кафедрасынын жамаатына “Мектептин математика курсун актуалдаштыруу” сабагын үчүнчү курста эмес, биринчи курска которуусун сунуштайбыз.

Диссертациялык изилдөөнүн жыйынтыктары Кыргызстандын жогорку окуу жайларында өткөрүлгөн конференцияларда, эл аралык жана республикалык илимий журналдарга жарыяланган. Автор тарабынан 14 илимий макала 1 окуу методикалык колдонмо жарыяланган.

Жогорудагылар аркылуу изденүүчүнүн илимий-педагогикалык жоболору, корутундулары туура жана теориялык жактан ынанымдуу, методологиялык жактан негиздүү экендиги тастыкталды. Диссертация “Мектептин математика курсун актуалдаштыруу” дисциплинасын окутууда жана студенттердин билим сапатын жогорулатууга олуттуу салым болот.

Диссертациянын мазмуну менен авторефераттын дал келиши:

Авторефераттын мазмуну диссертациянын мазмунуна толугу менен дал келет.

Диссертациянын мазмунунда жана авторефератта төмөнкүдөй кемчиликтер кездешет:

1. Диссертациялык иште теориялык изилдөөлөрдө мурдагы изилдөөлөргө таянуу менен гана жумуш аткарылгандай сезилет, изилдөөчү өз практикасында кандай өзгөчөлүктөрдү (окуу жайлардын өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен) өз пикиринде курч сүрөттөй алган эмес, эгерде мындай өзгөчөлүктөрдү терең карай алган кырдаал

табылганда, болбоду дегенде, бир же эки жаңы термин пайда болмок (албетте мурдатан белгилүү илимий - методикалык түшүнүктөрдүн алкагында).

2. Ал эми изилдөө учурунда ишке ашпай калган же, пайда болгон жаңы гипотеза жөнүндө сөз жок болууда. Эгерде жумушта ушул айтылгандар кенен жана терең сүрөттөлсө бул диссертациялык жумуштун практикалык баалуулугуна кошумча упай бермек.

3. Ошондой эле, майда-чүйдө техникалык же грамматикалык, стилистикалык мүчүлүштүктөр диссертант тарабынан алгачкы окуулардан кийин оңдолгон. Бирок аталган мүчүлүштүктөр диссертациянын жалпы сапатына, баалуулугуна олуттуу таасирин тийгизе албай тургандыгын белгилей кетелиз.

ЖЫЙЫНТЫК

1. Узакова Магира Кадыралиевнанын “Биринчи курстун студенттеринин математикалык билимдериндеги мүчүлүштүктөрдү жоюунун методикалык негиздери (башталгыч билим берүү адистиги үчүн)” аттуу 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алуу үчүн жазган диссертациялык иши КР жогорку аттестациялык комиссиясынын “Окумуштуулук даражаларды ыйгаруу тууралуу жоболоруна” толук жооп берет жана ири проблеманы концептуалдуу чечмелеген, толук бүткөн илимий изилдөө.

2. Диссертациялык иштин автору Узакова Магира Кадыралиевна 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга татыктуу.

Расмий оппонент,
педагогика илимдеринин доктор,
профессор

Профессор А.А.Акматкуловдун
колун тастыктайм

